

Підсумовуючи сказане, зазначимо, що важливими чинниками, які впливають на успішну діяльність ЗМІ є декодування публікацій та зворотній зв'язок з реципієнтами. Інтернет-видання «Українська правда» широко використовує можливості цих засобів комунікативного процесу. Читачі у свою чергу використовують необмежений простір для спілкування.

Досліджуючи коментарі у цьому засобі масової інформації, зауважимо, що аудиторія є політично свідомою та активно обговорює проблеми, порушені у публікаціях, водночас чітко відстоює свою позицію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бацевич Ф. Основи комунікативної лінгвістики / Ф. Бацевич. – К. : ВЦ «Академія», 2004. – 344 с.
2. Гавриш С. Клімакс [Електронний ресурс] / С. Гавриш. – Режим доступу: http://www.pravda.com.ua/articles/2013/04/18/6988453/view_comments/page_2/
3. Денисенко Д. «Київська республіка» як крок до зміни системи [Електронний ресурс] / Д. Денисенко. – Режим доступу: http://www.pravda.com.ua/articles/2013/04/18/6988404/view_comments/
4. Домбровський І. Лісовий гамбіт: Башун та Пеший проти Януковича [Електронний ресурс] / І. Домбровський, Н. Сколенко, О. Жежера. – Режим доступу: http://www.pravda.com.ua/articles/2013/04/16/6988273/view_comments/
5. Лещенко С. Верховна Рада епохи Рибака: повернення старих пілг [Електронний ресурс] / С. Лещенко. – Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua/articles/2013/04/17/6988327/>
6. Норіцина Н. Маркетингова політика комунікацій [Електронний ресурс] / Н. Норіцина. – Режим доступу : rivneosvita.org.ua/method_kabinet/biblioteka.php/.../N252.PDF
7. Проценко О. Телевізійне спонтанне мовлення з погляду декодування [Електронний ресурс] / О. Проценко. – Режим доступу : <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2143>

Майданюк У., Шміло М.

Науковий керівник – доц. Дідук-Ступ'як Г.І.

РЕАЛІЗАЦІЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПІДХОДУ ПРИ ВИВЧЕННІ СИНТАКСИЧНИХ ТЕМ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ І АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ

Загальновідомий вислів: «Культура кожного народу закодована у його мові» останнімчасом набуває великого значення. Мова кожної нації та її культура - взаємозалежні та невід'ємні. Із розвитком і збереження мови починається розвиток і збереження національної культури[2, с.111].

Учні повинні досконало володіти рідною мовою і вміти застосовувати її у певних ситуаціях. Оскільки володіння мовою належить до соціально-культурної інтелектуальної діяльності, у методиці навчання мови, крім основної мети — забезпечення комунікативної компетенції особистості в різних сферах і жанрах мовлення, визначається не менш важлива, яка полягає у формуванні громадянина — патріота — на основі засвоєння основних цінностей загальнолюдської і національної культури — матеріальної й духовної.[8, с.20]. Організувати навчання слід так, щоб мова усвідомлювалась учнями як феномен культури. Від цього значною мірою залежить ефективність сучасної освітньої системи.

Зважаючи на те, що в сучасному світі навчання рідної й іноземної мов – «використовувати мову як інструмент у діалозі культур і цивілізацій сучасного світу»[6, с.69]– заострює особливу увагу до соціокультурного складника іншомовної комунікативної компетенції, і відповідно, до соціокультурного підходу опрацювання мовного матеріалу. Тому метою нашої статті є розгляд реалізації соціокультурного підходу при вивченні синтаксичних тем на уроках української і англійської мов.

Оволодіння соціокультурною компетенцією, як відомо, передбачає засвоєння необхідного мінімуму соціокультурних знань, а також системи навичок та вмінь узгоджувати свою поведінку у відповідності до цих знань та вмінь. Згідно нових програм з української мови та іноземних мов для загальноосвітніх шкіл головною метою навчання рідної та іноземної мов визначено формування комунікативної комунікації, яку розуміють як здатність до етнокультурного й міжкультурного іншомовного спілкування.

Комунікація, за дослідженнями психолінгвістів(В. Белянін, І. Зимня, О. Залевська, О.О. Леонтьєв, І. Синиця та ін.), включає три основні компоненти: 1) мовну компетенцію – фонетичну, граматичну, лексичну, орфографічну; 2) мовленнєву компетенцію – в аудіюванні,

говорінні, читанні та письмі; 3) соціокультурну компетенцію. Соціокультурна компетенція передбачає «знайомство тих, хто навчається, з національно-культурною специфікою мовленнєвої поведінки і здатністю користуватися елементами соціокультурного контексту, релевантними для породження і сприйняття мовлення з точки зору носіїв мови. Ці елементи – звичаї, правила, норми, соціальні умовності, ритуали, соціальні стереотипи, країнознавчі знання та ін.»[1]. Почнемо з останнього. Для формування соціокультурної компетенції потрібне не знання країнознавства як комплексу наукових дисциплін, а так звані фонові знання (backgroundknowledge), тобто знання про країну та її культуру, відомі усім жителям цієї країни (на відміну від загальнолюдських або регіональних).[7, с.428]. Особливості відображення реальної дійсності у конкретних мовах створюють мовні картини світу, невідповідність яких є головною перешкодою для досягнення повного взаєморозуміння учасників комунікативного акту. Володіння фоновими знаннями мов би включає іноземця до іншомовної громади, дає йому “культурну письменність” (culturalliteracy), і навпаки – відсутність культурної письменності робить його чужаком (outsider), який не може зрозуміти те, на що носії мови лише натякають в усному та писемному спілкуванні. Розглядаючи соціокультурну компетенцію, слід говорити не просто про фонові країнознавчі знання, а про культурно-країнознавчу компетенцію (термін Л.П.Голованчук) як компонент соціокультурної компетенції. Обсяг фонових знань, який може засвоїти учень, завжди обмежений кількістю годин, які відводять на предмет «Іноземна мова». Тому мова може йти не про засвоєння усієї іншомовної культури, а про створення її моделі, яка могла б у функціональному плані замінити реальну систему іншомовної культури. За обсягом вона є значно меншою, але репрезентативною, тобто має бути репрезентантом культури народу. Інша функція моделі культури – бути її ретранслятором, тобто бути здатною ознайомити учнів з основними відомостями про країну в цілому, про її соціальний устрій, реалії побуту, її мистецтвом, літературою, що може забезпечити тим, хто навчається, можливість участі у діалозі культур.

Модерний етап розвитку суспільства вимагає розширення та удосконалення загальноосвітніх знань учнів загальноосвітніх закладів. Можна стверджувати, що активізація їхньої, творчої, пошукової діяльності студентів, яка базується на використанні лінгвокраїнознавчих знань, підвищує практичний, загальноосвітній, виховний та розвиваючий потенціал навчання української мови та іноземних мов. Такий підхід дозволяє вивчати рідну й іноземну мови, поглиблюючи знання про соціокультурні особливості свого та іншого народу. Лінгводидактичні особливості навчання української мови та інших мов закладені у компаративно-зіставній методиці, розробленій науковцем Г. Дідук – Ступ’як.

Ми вважаємо, що розробка методичних матеріалів, які б відбивали лінгвокраїнознавчий підхід до навчання рідної та іноземної мов, є особливо актуальною проблемою для методики, зважаючи на їх абсолютну відсутність. Окремі праці цієї системи методичної роботи знаходимо у О. Біляєва, М. Пентилюк, В. Загородної, О. Мішатіної, О. Хорошковської, Л. Паламар та ін. Реалізація лінгвокраїнознавчого підходу до навчання усного іноземного мовлення учнів студентів може відбуватися шляхом дозованого включення до уроків додаткових фонових знань та мовних засобів, що мають їм відповідати, які за змістом і ступенем складності узгоджуються з інформацією підручників і враховують рівень володіння мовою студентів. У процесі формування усно мовленнєвих навичок та вмінь на старшому ступені навчання іноземних мов у школі має місце систематизація засвоєних лексичних одиниць. Її доцільно проводити при оволодінні кожною новою темою.

Подібна систематизація лексичних одиниць важлива саме в старших класах, вона зумовлена психологічними віковими особливостями розвитку студентів. Для них характерна деталізація та узагальнення матеріалу, який вони засвоюють, класифікація явищ і відтворення інформації у критично осмисленому перетвореному вигляді [1].

Тому учнів слід навчати рідної мови на основі національних текстів для кращого сприйняття матеріалу і проникнення його у свідомість дітей, що здійснює виховний вплив. Для вчителя текст — засіб формування системи цінностей, комунікативної, мовної та країнознавчої компетенції учня, а для самого учня — джерело інформації, об’єкт розуміння і вивчення.

Особливо ефективним застосування соціокультурного підходу постає при вивченні тем із синтаксису. Учні, засвоюючи особливості будови словосполучень, речень, різноманітні синтаксичні конструкції, часто користуються текстами національного спрямування, чи то із художніх творів, чи з українського фольклору. Така інформація здійснює вплив на підсвідомість дітей, виховує патріотичні почуття. Крім того, це досить добре розвиває мовлення школярів. До того ж формується соціокультурна компетенція, про яку ми вже згадували вище, що полягає в ступені обізнаності в соціокультурному контексті використання мови. Це залежить від цілісного сприйняття мовних понять і реалізується через теми, які відображають історію, традиції, звичаї, культуру українського народу, його духовність. Наприклад:

Текст.

Місце України на політичній карті Європи і світу

Рік 1991 у житті українського народу – знаменний: Україна стала вільною державою. Першим кроком до волі було проголошення 16 липня 1990 року Декларації про державний суверенітет України. Слово суверенітет означає, що держава є політично незалежною і має право самостійно вирішувати свої внутрішні та зовнішні справи. У декларації від 16 липня 1990 року були визначені провідні напрямки політичної діяльності Української держави, але тоді реальних суверенних прав вона не отримала.

Лише після підтвердження на Всеукраїнському референдумі 1 грудня 1991 року Акту про незалежність України, прийнятого 24 серпня 1991 року, світ визнав появу нової незалежної держави. У січні 1992 року Україну офіційно визнали незалежною понад 30 країн, а на початок березня – понад 100. Вони почали налагоджувати з Україною дипломатичні стосунки. Наша держава стала повноправним членом світового співтовариства.

Актом від 24 серпня 1991 року було затверджено офіційну назву нашої держави – Україна. 28 червня 1996 року Конституцією України затверджені державні символи – прапор, герб та гімн.

Приєднавшись на початку 1992 року до Заключного Акту, підписаного в 1975 році європейськими державами у столиці Фінляндії Гельсінкі на Нараді з питань безпеки і співробітництва у Європі, Україна визнала непорушність установлених на момент підписання документа державних кордонів у Європі. Наша держава не висуває жодних територіальних претензій і виступає проти таких претензій з боку інших держав (З підруч. географії).

Подібні тексти можна застосовувати при проведенні різних типів уроків, зокрема при узагальненні й систематизації вивченого. Учням можна запропонувати завдання. Наприклад, при вивченні складного речення: Назвіть складні речення. Доберіть із тексту такі їхні відповідники, які б відповідали поданим схемам.

[ ] : [ ].

[ ], (що).

[ ], але [ ].

Також, можна запропонувати учням лінгвістичний експеримент. Тоді їм подається таке завдання: Замініть, де можливо, відокремлені члени речення підрядними частинами, а підрядні – відокремленими членами. Обґрунтуйте свій вибір. Зробіть висновки про те, як змінився текст [3, с. 22].

У наш час навчання іноземним мовам усе частіше проводиться у контексті соціокультурної специфіки «природних» носіїв мови. Соціокультурно орієнтовані методики нині набули досить значного поширення як серед вчителів загальноосвітніх шкіл, так і серед викладачів вищих навчальних закладів [4].

Соціокультурний компонент змісту навчання рідної та іноземної мов сьогодні спрямований на:

- формування вміння репрезентувати рідну культуру України у мовних умовах іншомовного міжкультурного спілкування;

- допомогу учням для кращого розуміння прикладів демонстрування культурно зумовленої поведінки носіїв мови;

- ознайомлення з впливом належності до соціальної, вікової, статевої групи та місця проживання на те, як люди говорять та поведуться;
- підготовку учнів, які вивчають іноземну мову, на те, як правильно поводитися у певних ситуаціях, властивих культурі, мова якої вивчається ними;
- підвищення рівня знань тих, хто вивчає іноземну мову, в галузі конотативних значень слів і виразів;
- набуття школярами досвіду спілкування через розширення спектру ролей у різноманітних ситуаціях сімейного, шкільного та позашкільного спілкування;
- розвиток загальнокультурних умінь збирати, систематизувати та узагальнювати інформацію, в тому числі й культурознавчу.

Отже, діти повинні бути ознайомлені з відомостями щодо особливостей національної культури, традиції, звичаїв, відомих діячів та ін.

Вчителям іноземних мов у процесі організації навчання обов'язково слід пам'ятати, що мова втілює в собі і виражає всю суму суспільних зв'язків носіїв мови. У такому підході, очевидно, закладено величезні психодидактичні можливості. Цим і пояснюється, з одного боку, популярність методик з орієнтацією на соціокультурний контекст життєдіяльності їх основних носіїв і, з іншого, — дійсна продуктивність цих методик, що виражається у більш успішному засвоєнні іноземних мов тими, хто їх вивчає.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Божок Н. О., Власенко Л.В. Соціокультурна компетенція при вивченні іноземної мови / Н. О. Божок, Л. В. Власенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/handle/123456789/1869>
2. Дідук-Ступ'як Г. І. Глободидактичні можливості використання лінгвоконцептології у процесі інтеракції різноаспектного вивчення української мови / Г.І. Дідук-Ступ'як [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/920>
3. Заєць В. Дидактичні матеріали соціокультурної тематики для уроків мови в до профільних 8-9 кл. // Дивослово. – 2011. - №12. – С. 22-26
4. Колечко В. В. Філософський аспект соціокультурного підходу до вивчення іноземних мов/ В.В. Колечко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://studentbooks.com.ua/content/view/144/46/1/26/>
5. Мойсеєнко Н.Г., Сізова Л.В. Оптимізація шляхів формування соціолінгвістичної компетенції студентів-іноземців у процесі викладання російської мови як іноземної/ Н.Г. Мойсеєнко, Л.В. Сізова [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://elkniga.info/book_20_glava_30
6. [ОПТИМІЗАЦІЯ ШЛЯХІВ ФОРМУВАННЯ СОЦІОЛІНГВІСТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ/ Н.Г. МОЙСЕЄНКО, Л.В. СІЗОВА \[ЕЛЕКТРОННИЙ РЕСУРС\]. - РЕЖИМ ДОСТУПУ: http://elkniga.info/book_20_glava_30](http://elkniga.info/book_20_glava_30)
7. Ружин К. М. Реалізація історичного підходу при вивченні другої іноземної мови в загальноосвітніх навчальних закладах / К. М. Ружин [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Natural/Vznu/ped/2011_3/069-74.pdf
8. Щербина І. Ю. Формування соціокультурної компетенції учнів при організації позакласної роботи з іноземної мови / І. Ю. Щербина [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/5847/1/426-430.pdf>
9. Ярмолюк А. Шляхи реалізації соціокультурного підходу до вивчення української мови в старшій школі/ А. Ярмолюк // Українська мова і література в школі. - 2009. - № 8. - С. 19-23.

Максимець Х.

Науковий керівник – доц. Дідук-Ступ'як Г.І.

РЕАЛІЗАЦІЯ ТЕКСТОЦЕНТРИЧНОГО ПІДХОДУ ПРИ ВИВЧЕННІ ФРАЗЕОЛОГІЇ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ

Мова є однією з найважливіших складових, що будує націю. Вона супроводжує людину з перших днів її життя і до самої смерті, вона розвивається разом із суспільством. Тому немає нічого дивного в тому, що протягом сторіч багато вчених проводять дослідження щодо відкриття головних законів розвитку не тільки мови в цілому, але й її окремих частин. Однією з таких частин є фразеологія.

Робота над фразеологією в школі проводиться в двох аспектах. З одного боку, відповідно до шкільної програми подаються наукові відомості з фразеології. Учні знайомляться із